СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 194. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 3-го жовтня 1945. — No. 194. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, October 3, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018 4-0807 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

БЕЗ РЕКОНВЕРЗІЇ ПРИЙДЕ БЕЗРОБІТТЯ ДЛЯ МІЛІОНІВ

У 1946. році число безробітних дійде до 8,000,000 людей в наступному році і буде тривати довший час, коли не буде яскід наладжена і переведена реконверзія в промислі і бизнесі. Таку заяву, оперту на звіті з чертвертого річного кварталу, предложив конгресови і президентови директор Военної Мобілізації і Реконверзії Джан Снайдер. Щоб виминути такої небеспеки Снайдер склав плян для збільшення мирної продукції на 40—50% у порівнанню з военною продукцією. Коли це станеться, тоді використається існуючі фабрики і людський робучий матеріял. У звіті виказує Снайдер трудноці в реконверзії, коли з дотеперішних военних фабрик буде звільнених 18,-000,000 людей. Між ними самих вояків, звільнених з війська, буде 9,700,000 до кінця 1946. року.

ДОМАГАЮТЬСЯ ЗАТРИМАННЯ ТАЙНИ АТОМОВОЇ СИЛИ.

Група конгресменів, яка відбула подорож довкруги світа для оглядання американських военних укріплень і баз повернулася домів і склала звіт з своєї подорожи перед президентом, а також перед відповідними секціями департаменту війни. Вони висловили погляд, що Злучені Держави повинні затримати острови на Пацифіку. Щодо атомової бомби то їх погляд такий, що цю тайну треба зберегти досі, доки комісія американських учених та знавців не скаже свого слова. Звісно, що президент григотовляє вже якесь предложення в цій справі для конгресу.

Кажуть, що найшли охорону перед атомовою бомбою.

Дослідча Фундація Кросбі, заложена в Галивуд, у Каліфорнії, перед 6 роками, оприлюднює, що в її ляборатоіях винайдено спосіб оборони перед атомовою бомбою. Цей спосіб такий простий, що можна його легко наслідувати. Директор фундації Кросбі не хоче нічого ясного говорити про цей спосіб, доки інші народи не згодяться на вітверте поступування супроти Злучених Держав. Кросбі твердить, що винахід може розбити всі атомові бомби наперед і викликати велитенську руїну.

12 МІЛІОНІВ ЛЮДЕЙ БУДЕ ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ПОДАТКІВ.

КОмітетови Способів і Засобів палати репрезентантів предложив секретар скарбу Фред М. Винсон програму податків на 1946. рік. Колиб її перевести, то загальна сума податків булал знижена на $5,187,-000,000, а 12,000,000 людей булоб цілковито звільнених від податків, вже з днем 1. січня. Був би знесений цілковито Податак Перемоги, у висоті 3%, а також податок від надвишки, наложений на корпорації. Зате мав би остатися ненарушеним податок на старечу пенсію у висоті 1% від плати. Цей податок платять наємці і підприємці при виплаті заробітків.

У СТЕЙТІ ТЕКСАСІ НЕСТАЛО СВІТЛА ВНАСЛІДОК СТРАЙКУ.

Внаслідок страйку електричних робітників в електрівнях частина стейту Тексасу була обнята темрявою минулої ночи, як це звідомляє Асошіейтед Прес. Інші новости із страйкового руху такі: 140 робітників гидро-елекричного заводу над рікою Колорадо вийшли на страйк, а через те грозить недостага води військовим таборам і 100,000 мешканцям сусідних містечок; власники копалень мягкого вугілля відмовилися вести переговори з страйкуючими наглядачами копалеть внаслідок чого 55,000 майнерів дальше стримуються від праці; загальне чесло людей без праці внаслідок страйку в цілому краю виносить понад 370,0000.

ВЕТЕРАНИ МАЮТЬ ПРАВО ДО ДАВНИХ РОБІТ.

Головна Кватира Поборової Служби оприлюднила, що ветерани, які повертають з війни, мають право до свого давнього заняття безогляду на зміни, які могли зайти вчасі їх неприявности. Колиб ветеран не мав відповідного вишколу, потрібного до обняття місця, то йому треба дати роботу і признати йому право старшинства, а з тим і належну плату.

НАЙМОДЕРНІШИЙ ШПИТАЛЬ БУДЕ В НЮ ЙОРКУ.

Міський шпиталь у Ню Йорку, звісний під назвою Белвю Госпитал, має бути розбудований коштом $33,000,000. Університет Ню Йорк причиниться до розбудови коштом $15,000,000 на це, щоб студенти медицини мали де відбувати практику. Будинки займуть 9 міських блаків.

Президент видав розпорядок для реорганізації маринарки

Розпорядок президента Трумана, виданий минулого тижня в справі реорганізації военної маринарки, оприлюднено у Вашингтоні. Реорганізація буде оперта на підставі досвідів з останньої війни. Дотеперішні военні операції фльоти мають бути звинені, а пляни реорганізації будуть передані бюрови начальника военних операцій. Буде звинене становище начального команданта фльоти, а зате будуть створені 2 становища для координації дослідів, контрактів і продукції. — Ці зміни вважаються за переходові, заки президент буде готовий предложити конгресови повний плян реорганізації военної маринарки.

ПРОВІДНІ ВОЄННІ ЗНАВЦІ ОСТЕРІГАЮТЬ КРАЙ ПЕРЕД НЕБЕСПЕКОЮ НАГЛОГО НАПАДУ

Вчасі обіду „Крилатого Клюбу" в Валдорф Асторія готелю в Ню Йорку в понеділок 1. жовтня промовляли 4 найвищі ґенерали повітряної сили американської армії. Вони висловили погляд, що безогляду на існування атомової бомби і не зважаючи на змагання державних мужів небеспека наглого збомбардування цілого краю від океану до океану якраз тепер заіснувала. Єдиною охороною проти цього — кажуть вони — є втримання великої повітряної фльоти з найновішими винаходами. У згаданому обіді брали участь такі ґенерали: Карл Спац, Джеймс Дулитл, а також 2 ґенерали, що брали участь в полеті з Японії до Вашингтону, отже Кортис ЛеМей і Емет О'Донел.

НІМЦІ ПРИЇЗДЯТЬ В АМЕРИКУ ДЛЯ ДОПОМОГИ У ВОЄННИХ ДОСЛІДАХ

Визначні уми, які працювали для німецького ґенерального штабу при винаходах найновіших німецьких тайних родів зброї, добровільно згодилися приїхати в Америку і тут співпрацювати для дальших военних дослідів під наглядом секретаріяту війни. Секретар Патерсон оприлюднив, що ці люди є вже в дорозі до Злучених Держав. Для їх вербунку їздив до Европи знавець повітряного діла майор Олександер Северскі. Імен німецьких науковців не оприлюднено.

В Італії може бути встановлена демократія, каже Полетті

Полковник Чарлз Полетті, що був свого часу заступником нюйорського губернатора, а навіть коротенький час губернатором, вибирається з поворотом до Злучених Держав з Італії, де він був адміністратором спершу в Сицилії, а далі в різних італійських провінціях, в Неаполю, Римі, Міляні. Він каже, що в Італії не буде ніяких „революцій", як це декто заповідає. Можуть бути тут і там різні страйки чи інші вияви невдоволення, але такі явища належать до демократії. Він теж підкреслив, що Італія є на шляху до демократії, яка там буде дійсно заведена. Але, якщо буде надходити з Америки далі матеріяльна допомога, якої край дуже потребує і без якої населення ніяк не обійдеться.

ГІРОГІТО МАЄ ДЛЯ МЕКАРТУРА СЛОВА НАЙБІЛЬШОЇ ПОХВАЛИ

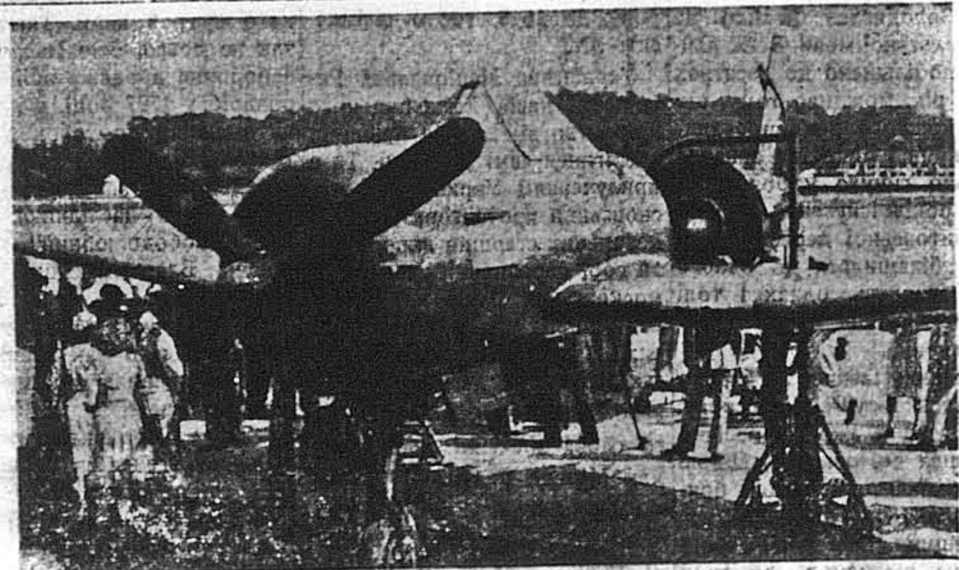
Офіційно досі не знати, що було властиво предметом розмови між японським цісарем Гірогітом і ґенералом МекАртуром, якому цісар складав візиту. Доперва тепер з цісарської канцелярії виходять деякі слова, з яких треба вносити, що говорено про те, як переводити у порядку окупацію Японії. Та замітне, що з цісарського двору подають, що Гірогіто надзвичайно вдоволений з розмови, та що ґенерал МекАртур зробив на нього „величезне враження". Розмову характеризують як „надзвичайно сердечну". Цісар дякував, що окупація обійшлась без найменших кривавих інцидентів, а ґен. МекАртур визнав, що це теж треба завдячувати цісареви. Тепер надіються, що ґен. МекАртур буде ревізитувати Гірогіта. Замітне ще й те, що сказано, що ніхто в Японії не має супроти ґен. МекАрвура найменших лихих почувань.

РОЗПОВІДАЄ, ЩО ОДНОЇ НОЧІ ВИМОРДОВАНО 80,000 ЖИДІВ

Д-р Зиґізмунд Бендель, румунський жид, якого націстівська поліція арештувала в Парижі за те, що не носив на рукаві звізди Давида, розповів перед британським судом про те, як націсти вимордували одної ночі в концентраційнім таборі в Освенцімі 80,000 жидів. Розповідав, як в домівках смерти, де їх троїли ґазом, було чути, як пустили ґаз, впродовж двох мінут, страшні крики, биття в стіни і тим подібне, а потім цілковита мовчанка. А теж описав страшний вид, як відчинено двері й забирано трупи, щоб їх віддати тим, що обтинали волосся і видирали зуби. Потім віддавано трупів до крематорій.

ПЕРША ЖІНКА, ЩО ПРОМОВИЛА В ІТАЛІЙСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ

Є нею сіньора Анна Марія Чіндоляні-Ґвіді. Це перший раз в історії Італії, що промовляла жінка в парляменті. Говорила про робітниче юнійне обеднання та про релігійну гармонію в життю італійців.

МАРИНАРКА ВИПРОБОВУЄ НОВИЙ ЛЕТУНСЬКИЙ ВИНАХІД. Під Вашингтоном, у фльотній морській базі, випробовувано новий модель літаку, що його маємо перед собою. Новість у тому, що він буде вживати машини старого типу на переді й самочинного мотору у хвості. Скорість з старою машиною виносить 320 миль на годину, з самочинним мотором 300 миль. Зате задержано в тайні скомбіновану скорість, коли вживається машини і мотору.

НЕМА НАДІЇ НА НІЯКУ ЗГОДУ НА ПЕРШИХ МИРОВИХ НАРАДАХ У ЛОНДОНІ

Ернст Бевин, британський міністер заграничних справ, та Джеймс Ф. Бирнс, секретар стейту, пробували на всі способи дійти до якогось порозуміння хоч в одній справі з Вячеславом Молотовом, заграничним советським комісаром. Та труди були даремні. Три тижні нарад Ради Заграничних Міністрів Пятьох Потуг кінчається в пригноблюючій атмосфері повного неуспіху. Такий настрій панував від першого дня нарад і такий панує при самому кінці. Кореспонденти доносять з Лондону, що навіть якщоб в останній мінуті сталося „чудо" і з Москви надійшли інструкції, щоб Молотов в тій чи другій проблемі уступив, то навіть і те не змінить ситуації. Ось ті наради кінчається в часі семилітної річниці славного „апізменту" в Мюнхен, в 1938 році. Спогад про це покрив усіх делеґатів, що прибули на ті наради, ще більшим сумом. Бевин так старався піти на уступки Молотови, що згодився навіть на те, щоб усунути представника Франції від нарад, що викликало величезне огірчення і обурення серед французів. Та як лишилися на нарадах вже тільки самі „Три Потуги", то все одно, ніщо з того не вийшло.

ДІЙШЛО ДО ОСОБИСТИХ АТАКІВ.

Американські кореспонденти описують наради заграничних міністрів в Лондоні в такий спосіб, що вони були повні нетерпимости, впертости і особистих образ. Наприклад, советський комісар Молотов сказав просто Бевинови і Бирнсови, що наради булиб ведені цілком інакше, якби вони відбувались у Москві, та колиб замісць них були делеґатами Гол та Іден. Бевин, почувши таке, дуже розгорячився і відповідав в поіритованім тоні, але Бирнс пробував далі задержати спокійний тон і годити. Кажуть, що Бевин так говорив до Молотова: „Пане Молотов, я походжу з пролетаріяту". Цю іронічну відповідь треба розуміти так, що Молотов, який походить з середньої кляси волів би, як видно, радити з „панами", бо такими повинні би бути в очах пролетара такі особи як Іден чи Гол. Китайський делеґат задержував найбільший спокій. Як уже не було раз ніякого виходу, він спокійно запропонував: „Заждім ще один день! Що можемо втратити? Можливо, що завтра не будемо такими перемученими і нервовими".

ЗАМАЛО ПЕРЕДАЮТЬ ДО АМЕРИКИ!

Американські кореспонденти стверджують, що якщо вони звідомляють про хід нарад у Лондоні, то всі ті відомости дістають тільки „з чужих рук", себто не від членів американської делеґації. Кажуть, що американські пляни держаться в секреті, тому ніхто не знає, що властиво було в тих плянах. Через те й не можливо кореспондентам представити, скільки слушности є за Америкою. Тому і не можуть виправдувати американської делеґації, а через те готові бути в Америці нарікання і на саму американську делеґацію, що вона зле вивязалася з свого діла.

ВІДТЯГНУТИ З ЕВРОПИ.

Передають з Лондону, що британські політичні кола є тої думки, що російська дипльоматична тактика прямує до того, щоби відтягнути Злучені Держави цілковито з Европи. Тому теж Совети не хочуть, щоб в Женеві був осідок Організації Обеднаних Держав, а є за її осідок у Сан Франсиско.

В МОСКВІ ПРО ДЕМОКРАТІЮ.

В лондонських ґазетах порушено принципи демократії в звязку з проблемами, що їх повинна вирішити рада Заграничних Міністрів. На те відповіли советські ґазети „Правда" та „Ізвестія". В Лондоні написали, що випробування сили демократії полягає у відношенню до меншини. В Москві взяли це за охорону „фашистів", та заатакували британське становище, що не визнає „демократичних" урядів в Румунії, Болгарії та Мадярщині, а попирає владу в Греції, де „меншина" гнобить „більшість". Теж пишуть в Москві ще й про те, що це Англія є тою, що розбиває Европу на „бльоки", а не Совети. Вона, пишуть, хоче таким чином лекше панувати.

ЖИДИ ПРО НАДУЖИТТЯ.

Американське Мілітарне Управління в Німеччині, як його запитали кореспонденти про звіт Гарисона про гірку долю жидів в таборах для біженців, сказало кореспондентам провірити справу в самих таборах. Там їм сказали самі жиди, що це смішно говорити, щоб у тих таборах поводились з ними так, як це було в націстівських концентраційних таборах. Вони, включно з рабіном, твердили, що відносини поправляються з кожним днем. Те, що дістають жиди в харчах, є подвійною мірою того, що призначено для німецького населення.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and Holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Загранцею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕ ДІЛИСЬ ЗАСАДИ?

Так тепер питають, коли пишуть про хід нарад, що ведуться в Лондоні, а які є першими, що взялися вирішувати мирові проблєми.

Де ділося те все, що голошено роками у формі Чотирох Свобід чи те, що уложено Рузвелтом і Чорчілем в Антлянтійськім Чартері?

Де є засади справедливости, правоти, демократії?

Де є ті всі засади, які не тільки голошено в часі війни, але які теж взято в основи тої Організації Обєднаних Держав, яка має на них будувати новий лад у світі й того ладу стерегти.

Так тепер питають, не бачучи примінення тих засад у практиці.

Відповіди на те дають вправді щоденні звіти з ходу лондонських нарад Ради Міністрів Закордонних Справ Пятьох Потуг. Та ті звіти є не тільки не потішаючими, але, як дехто пише, просто трагічними. Чому?

Бо ті народи, що мають заповісти світови новий лад, заповідають хіба те, що якщо „політика сили" чи „політика потуг" була нещасливою і загрозою мира в минулому, то якщо так далі піде з Аліянтами, як це діється тепер — теперішна „політика сили" буде ще гіршою загрозою. Виходить на яв, що найбільш імперіялістичною потугою стали тепер Совети. Вони то намагаються на всі лади ще збільшити свою силу новими територіяльними надбаннями та поширенням своїх впливів на інші держави в такий спосіб, що якщоб так сталось, то їх треба би вважати як такі, що влучені в склад СССР. Коли мова про імперіялізм, то не без гріха й інші потуги, але Совети передують. І це є властиво причиною, чому не можуть дійти до компромісу в Лондоні.

Треба надіятись, що якийсь вихід буде знайдений і тим разом, щоби закрити пригнобляючу дійсність, звязану з лондонськими нарадами. Та припустім, що прийде вкінці до компромісу ще навіть на тих нарадах. Чи це буде вже розвязка? Чи це задоволить народи, зокрема ті, що гноблені й поневолені? А найважніше, коли мова про Америку: Чи задоволить це американський нарід?

Оте останнє повинно і мусить обходити американський уряд і ту делегацію, що він її вислав до Лондону в якнайліпшій вірі, з якнайліпшими замірами, і, як кажуть, з якнайліпшим проєктом у різних міжнародних проблємах. З тих замірів, з тої віри, і з тих проєктів наразі нічого не вийшло в Лондоні. Хоч усе те побудоване на засадах, які Америка голосила в часі війни. Тих засад, як бачимо не приймають. Їх тепер у практиці не визнають.

Тепер питання: Піддасться Америка і відступить від тих засад, чи стоятиме при своїм?

„БУДЖЕТ РОБІТ"

У пятницю 28. вересня сенат Злучених Держав приняв один із найважніших проєктів у робітничих справах, а це законопроєкт про „повну працю" для людей. Щоб осягнути повну працю передбачений є щорічний „буджет праці": осьтак, як щороку уряд предкладає конґресови прелімінар видатків і приходів, так має теж бути предложений буджет праці, тобто запотребування робіт і кількість робітників, які потребують роботи.

Ця постанова є просто новістю в робітничім законодавстві у світі. Коли наша Америка випередила не в одній справі ввесь світ, то може теж і випередить світ у розумнім наладженню робітничого питання. Варт цій справі приглянутися з ширшого становища.

Домагання, щоби уряд подбав про працю для кожного безробітного, не нове. Пригадаймо собі лише, як вчасі французької революції із 1789 року робітники переперли домагання, щоб заложити „національні варстати праці". Треба, чи не треба, уряд мусів дати працю людям на те, щоб вони дістали плату. А як праці не було, то найшли просту розвязку: одні робітники копали рови, а інші йшли за ними і їх засипали. Не треба було довго ждати на вислід: державний скарб не мав грошей, прийшло банкроцтво держави. Другий спосіб: совєтський уряд відібрав від усіх землю і фабрики і післав туди робітників примусово, не даючи їм права домагатися заплати за працю. Наслідок цього такий, що прийшла неволя, знана хіба з історії Єгипту. Люди не дістають навіть харчів за свою роботу і просто вигибають, приковані до державного варстату праці.

Ці досвіди мав певно на оці сенат Злучених Держав, коли прийшлося ухвалювати законопроєкт про забеспечення праці для кожного громадянина, який лише хоче і може працювати. З одного боку треба було берегтися банкроцтва держави, а з другого не допустити до соціялізації, з якою у практиці злучена неволя робітників. До речі кажучи, сам проєкт забеспечення праці виринув в Америці під примусом недавніх обставин, а це довоєнної кризи на ринку праці. Щоб недопустити до такої кризи після війни, уряд приготовив цілу низку законопроєктів, з яких законопроєкт „повної праці" назрів до вирішення на зрозуміле вдовілля прихильників і критиків такого проєкту.

Сенат насамперед забеспечився проти цього, щоби уряд не мусів видумувати „копання й засипування ровів"; значить не треба придумувати такі проєкти праці, які або не оплачуються, або на які нема грошей, бо це грозить банкроцтвом. Тому наперед ухвалено постанову, щоб на роботи не давати гроша, коли в державнім скарбі на це гроша нема, а постаратися за сфінансування проєктів з податкових грошей. Правда, це вже обтяжування вищими податками маєтних людей в користь безробітних, але не можна придумати щось такого, щоб „був вовк ситий і коза ціла". Хтось мусить потерпіти невигоду, чи дати жертву на користь потребуючих. Коли ця сторона була вже забеспечена, треба було винайти відповідну стилізацію закону, щоб на його підставі не „мала права до праці" наприклад господиня, якій лишається кілька годин часу з її домашнього заняття і щоб уряд не мусів давати їй на такий час платну роботу.

Ці приклади наведені на те, щоб зрозуміти, як в таких справах треба доходити до компромісу між конечністю і витребеньками. Після всестороннього передумання законопроєкт, принятий в сенаті кладе такі засади:

1. Приймає постанову, що „належить до відповідальности федерального уряду піддтримувати свобідну конкуренцію у приватнім підприємстві і в інвестиції приватного капіталу"; відтак: „всі американці, спосібні до праці і як шукають за працею є управнені найти нагоду до хосенного, платного, правильного і повночасного заняття".

2. Доручує, щоб для осягнення цієї цілі уряд „розвивав і мав на оці постійну і дбайливо придуману економічну програму" у співділанню з місцевими адміністраціями і приватними підприємцями".

3. Коли в такий спосіб не можна осягнути повного заняття, тоді уряд має найти гроші на інвестицію і покриття видатків підприємств, при яких люди дістануть працю, але так, щоб уряд не занедбував інших зобовязань.

4. Доручує, щоби президент передав конґресови в місяці січни кожного року буджет робіт. У ньому має бути виказане число передбачених приватних і державних робіт і число людей, які пошукують роботи. Разом з буджетом має президент предложити програму федеральних видатків, пропонованих на проєкти, при яких можна дістати роботу. При цій нагоді має бути предложена програма податків, обдумана так, щоб краєвий скарб не затягав довгів понад оправдане число літ".

5. Настановляє спільний конґресовий комітет з 15 сенаторів і 15 конґресменів для постійних студій справ, які відносяться до буджету праці.

6. Зокрема забороняє: закладати промислові підприємства самим урядом; примусово приділювати робучу силу до фабрик; змінювати дотепер принятий спосіб придбання державних фондів і придбання яких небудь інших фондів на підставі краєвого буджету, хіба що це станеться на підставі якогось іншого закону, а не на підставі закону про повну працю.

Ці постанови приняті на те, щоб не було навіть підозріння, що уряд творить підприємства і при них обмежує свободу американського громадянина, хоч би він був без праці і хоч би уряд давав йому працю.

Цей законопроєкт ще не перейшов дискусії в палаті репрезентантів, одначе вже тепер він викликав прихильні голоси преси. Виглядає, що він стане законом і закріпить засади, намічені сенатом.

Микола Чубатий.

Старими шляхами царської політики

I.

Кілька подій із відносин совєтської держави до православної церкви та до інших религій є незвичайно інтересні з погляду на минуле російської церковної політики. Наближення совєтського уряду до православної церкви в Росії, обнова московського патріярхату, вибір нового патріярха Олексія в присутности представника уряду та всіх православних патріярхів сходу, активна участь православного духовенства по боці Совєтів в Болгарії, а вкінці подорож московського патріярха до Єрусалиму та його „інтронізація" при Божім Гробі — все це вказує на передуманий плян одноцільної політики Москви — поставити на свої услуги не тільки православну церкву в Совєтах, але також у цілому православному світі.

Кому відома стисла контроля совєтського уряду над кожним кроком совєтського громадянина, як і недавне крайне легковаження та погорда для всякої религії в Совєтах, той знає, що ні один крок московського патріярха, ні одна його проклямація не може вийти без виразної згоди та волі уряду. Тоді й ще більше утвердиться, що маємо тут до діла з виразною церковною політикою Совєтів, яка не тільки що вповні копіює церковну царську політику, але надає їй ще більшого розмаху та офензивної постави.

Совєтська церковна політика є тільки одною частиною офензивної загальної політики Совєтів, що йде на завойовання не тільки східної Европи, але також середущої та Близького Сходу. Добуття симпатій православних на балканськім півострові та на Близькім сході це один із засобів совєтської політичної експанзії. Що ця політика осягає виразні задумані користи, видно хочби з постанов всеслов'янського конґресу в Софії, де болгарський митрополит ставить внесення, щоби російська мова стала обовязковою мовою для всіх словян.

Спроба совєтів ужити православіє як засіб своєї міжнародної політики дійшла аж до Америки. Побіч комуністичної партії російське православіе мало тут стати авангардом совєтських впливів, що малиб підмінувати Америку на випадок її конфлікту з Совєтами. Домагання московського патріярха від російської православної церкви в Америці, щоби вона заявила свою льояльність до Совєтів, цеж очевидний плян шукати квізлінґів серед американських громадян православної віри. Плян цей покищо вповні не вдався, бо собор єпископів російської праволавної церкви, зібраний при кінці травня на соборі в Шікаґо, виніс постанову, що такого домагання московського патріярха приняти не може. Правда, більшість російських православних в Америці зберегла покищо свою незалежність, хоч православні низи, під проводом нижчих духовних, куди більше податні від своїх єпископів на домагання московського уряду, виявлені устами патріярха.

Ці впливи московської політики, щоб запрягти в Америці православіе на свої услуги, досягло навіть одну чи другу одиницю із православних неросійських народів. Отже так є тепер, як за царату, що православіе мало би стати засобом совєтської імперіялістичної політики.

Напади на Ватикан.

Одначе розмах церковної політики Совєтів йде ще дальше; він ще більше воєвничий ніж за царату. В Совєтах, де церква формально відділена від держави та де про око говориться, що для уряду всі віри байдужні, той сам уряд виразно ставиться інакше до совєтського православія, а інакше до визнавців інших вір. Длянагляду над православною церквою створений один окремий уряд, немов давного оберпрокуратора Святійшого Синоду, а для всіх інших вір — католицької, протестантської, жидівської, магометанської та інших — створений знов окремий уряд нагляду. Тим виразно уряд зазначив, що православіе в Совєтах є протеґованою церквою. Коли заграничні кореспонденти з прихильної постави совєтського уряду до православія витягають внески про релігійну толєранцію Совєтів, то грубо помиляються. Толєранція там відноситься тільки до російського православія.

Це виразно зазначено теж у практичній політиці. Московське православіе уряд постійно гласкає по головці, натомісць раз-по-раз чуємо напади совєтської преси на Ватикан та високо поставлені особи в католицькій ґієрархії взагалі. Причина цих нападів на Ватикан лежить в цім, що Ватикан виразно противиться імперіялістичній політиці Совєтів в Европі як неморальній політиці, себто такій, яка мусить вести до нових забурень в світі. Тому ціль совєтських нападів на Ватикан є — стероризувати Ватикан і приневолити його до мовчанки.

Хоч не такі нагальні напади, але все таки від часу до часу можна чути совєтські помруки невдоволення теж із тих протестантських церковників, що не погоджуються на політику насилля Совєтів над іншими народами.

Та нині вже щораз то більше стає очевидним, що протикатолицька політика Совєтів має глибші основи. Це поворот до старої церковної політики царської Москви, як Третого Риму проти старого, Першого Риму — Ватикану. Нині ця політика стала більше зачіпною, як за царату. Назагал супроти католицтва царський уряд тримався радше в дефензиві. Він безоглядно поборював тільки таку акцію католицтва, яка змагала поширювати католицтво на теренах російської держави. Натомісць царська Росія толєрувала істнуючих римо-католиків в приєднаній до Росії Польщі та Литві.

А що Росія це вже терен східного обряду, тому ширення католицтва на тих теренах мусіло принимати форму не ширення латинського католицтва, але грецького католицтва, себто церковного обєднання з Римом.

Звідси то царська політика виразно розрізняла поміж латинським католицтвом та католицтвом східного обряду. Латинське католицтво на терені східної Европи, країні східного обряду, не мало найменших виглядів масового поширення, натомісць католицтво східного обряду в минулім уже зробило було великі поступи, зокрема на Україні та Білоруси. Католицтво східного обряду стало теж і поважною запорукою в акції обєднання українців та білорусинів в „адін русскій народ". Тому царський уряд, толєруючи католицтво латинського обряду крайно ворожо ставився до католицтва східного обряду.

За царату перед першою світовою війною бували католики латинського обряду навіть серед російських відомих аристократичних родів, як Волконських, Ґоліциних та інших, що стояли дуже близько до царського двора. Натомісць католики східного обряду не дістали релігійної толєранції навіть по першій революції, 1905 р. а духовним тої віри був виразно зборонений вступ в границі Росії. Таким поступованням зясовувалася немов основна засада царської політики супроти католицтва: коли католицтво не було в офензиві, то могло бути толероване, та небеспечне католицтво східного обряду мусіло бути поставлене на індекс релігій небеспечних, для російської держави.

(Докінчення буде).

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

86) — — (Всі права застережені)

Боярсько-дружинна верства охороняла князівства від ворожих нападів, служила, так мовитиб, у війську. Селян, за дуже рідкими виїмками, на війну не кликано. В частих війнах багато бояр гинуло, після них зіставалися сироти. І от тоді виникла думка, для забезпечення боярських родин давати земельні посілости, бо землі у ті часи не бракувало. А на управу тої землі встановлено „панщину", зразу три дні у рік. За три дні праці річно визволитись від небезпек і невигід воєнного життя, думаю, у наші часи кожний радо згодивсяб! Тим більше, що кожний боярин виїздив на війну власним конем, з власною зброєю і власними засобами харчувався. Такий стан панщини існував перед татарською навалою.

Більш менш у ті самі часи, коли Галичину окуповано поляками, східно-українські князівства окупувала Литва. Литовські великі князі „старовини не рухали і новин не вводили", як казав великий князь Литви Ольґерд Гедиминович. Вищі литовські верстви приняли українську мову, українську культуру. На місці згадати, що син Ольґерда, Яків Ягайло і Лев Свидригайло, що опісля змінили віру й назвали себе Володиславом і Болеславом, говорили тільки по українськи. Отже, польський король Володислав Ягайло не знав польської мови. Всеж панщину побільшено до десятьох днів у рік, можливо тому, що сливе кожного року провадилися війни і боярство занадто чисельно гинуло у боях... За двісті років існування Українсько-Литовської держави панщина збільшилася до одного дня в тиждень, однак і тоді кожний селянин персонально був вільний...

Обставини змінилися по Люблинській унії, 1569 року. Тоді Литва й Україна навічно злучилися з Польщею. Ціною унії українсько-литовські бояри подбали про однакові умови панщини. Вже в 1570 році панщина підскочила до трох днів у тиждень, а за дальших парудесять років до шістьох днів. Селянин обернувся у „хрещене бидло", зданий був цілковито на ласку свого пана. І слідом почалися козацькі повстання. Кріпацтво у повному значенні того слова існувало у Східній Україні від 1569 року до 1648, тобто вісімдесять літ,

Українська Національна Революція часів Хмельницького кріпацтво змела. Від панщини збереглися самі залишки. Та з прилученням України під московський протекторат гірші з козацьких старшин випрохували собі даровинних грамот від московських царів на „землі, води, ліси, млини і посполитих". Ту нову панщину українське селянство легко витримувало. Панщину у повному того слова значенні завів гетьман Мазепа у 1702—1704 роках. При його наступниках панщина побільшувалася. А в році 1783 — після скасування автономного устрою Східної України Катериною Другою, — заведено в Україні кріпацтво в його найогидніших формах, з правом продажи кріпаків родинами й поодиноко, з правом „маркетним",*) з правом вбивати кріпаків без всякого суду й кари. Тягнулося так не довго. Вже Павло І-ий заборонив продажу кріпаків в роздріб у 1797 році, а панщину зменшив до трьох днів у тиждень. За це був задушений царедвірцями за відомом власного сина-наслідника. Той син, „свободолюбний" Олександер Благословенний привернув попередні умови Катерини II. В часах Миколи Першого заведено так звані „інвентарні правила", якими панщину в Україні знову зменшено до трьох днів тижнево. Звільнено селян з кріпацтва його сином, Олександром II у 1861 році. Отже друге кріпацтво тягнулося у Східній Україні 77 літ.

Тепер заведено в Україні третє, модерне кріпацтво. Від самих українців залежатиме, як довго воно тягнутиметься...

Пояснення задоволило всіх слухачів. Прихильник „робітничого" руху був задоволений чи не найбільше. Своє вдоволення висловив словами:

— Ну, за таке докладне і безсторонне пояснення, вам, добродію, можна тільки подякувати. Навіть наші робітничі провідники так не пояснилиб... А може й не знають того всього! Виходить, що панщина заводилася для іншої, зовсім непоганої мети, а в що інше люди її обернули!

— Так само, як і всяку іншу реформу. Наприклад, комуністична система. Коли комуністичну програму читати, так комунізм зовсім не видається поганим, навпаки! А в практиці комунізм обійшовся українським селянам не одним міліоном людських жить, руїною їх добробуту, голодом, розстрілами і засланнями.

— Якаж тому причина?

(Дальше буде).

*) Маркетне право — право дідича на пошлюбну ніч з вийшовшою замуж кріпачкою.

В РІЧНИЦЮ СМЕРТИ СЛ. П. ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ

Тому 26. років, в 1919 році, в місяці березні, виїхала з України закордон Українська Республіканська Капеля. Спричинився до того Головний Отаман Симон Петлюра.

На Капелю накладались великі обовязки. — В широкому світі, де не знали про існування української проблеми й самої України, там де українська дипломатія через протиділання ворогів не могла нічого добитись — Капеля мусіла українським хоровим мистецтвом повідомити культурний світ про існування в світі нації з великою культурою і що та нація зуживає всіх зусиль, боронючись на всі боки, щоб зажити вільним і самостійним життям.

І так сталось, світ довідався про Україну. Українське хорове мистецтво у виконанні Капелі примусило весь культурний світ схилити в повазі голову перед українським ймям, а найсуворішу, найвибагливішу критику проголосити це все, як „новий світ у мистецтві", як „одкровлення", як „останнє слово і унікум артизму".

На чолі тієї Капелі, як її диригент, стояв сл. п. Олександер Кошиць. Під його мистецьким проводом Капеля обїхала 17 країн і скрізь Україна й українське імя світило як зразок недосяжної краси й перфекції. До того прислужились: українська пісня, якнайкраще виявлення народньої душі, її музикальна й мистецька вартість, праці над нею українських композиторів, мистецька робота хору в її виконанні та недосяжне майстерство провідника Капелі Олександра Кошиця.

Перший раз в Західній Европі відбувся концерт Капелі в Празі. По концерті писались найбільшими музиками не рецензії, а цілі розвідки, як напр., „Українська Республіканська Капеля" Зд. Неедлі. Про виконання Капелі й про самого диригента писали як про щось дивовижне, а одночасно зрозуміле — „начеб сама природа, самий талан, сама ґеніяльність народу втілилась в тому хорі, до того природне, щире, правдиве і разом з тим таке високе і оригінальне є його уміння" (Зд. Неедлі в Сметана" 20 VII., 1919, Прага).

Проф. композиції праської музичної консерваторії Я. Крічка, пишучи рецензію, почав її: „Тяжко руці писати критику, коли серце співає хвалу... Українці прийшли — і побідили... Олександер Кошиць є одним з найбільших европейських диригентів... Він диригент, композитор, етнограф, промовець захоплюючого і полонюючого злету та невичерпаного дотепу; він — то душа хору, втілена жива українська пісня" (Гудебні Ревю, 9-10. VI, 1919, Прага).

Після Праги відбулись концерти Капелі у великому осередку музичної культури в Европі, у Відні. Вони пройшли з надзвичайним успіхом. Двері до Европи були відкриті. На прощання, перед дальшим виїздом у світ Капелі зявилась коротка розвідка про значення української пісні, її виконання Капелю та про самого диригента спід руки визначної української діячки-музикольоґа пані О. Дністрянської. Ця розвідка стала пророчою. Вона так докладно передбачувала можливості Капелі та її диригента, що тепер здається немов би вона писалась на підставі критик всього світу. Там Капеля і диригент були відразу поставлені на те найвище мистецьке місце, яке вона потім завоювала у світі. Тільки глибоке знання й пізнання диригента, як мистця, змогли керувати думками пані О. Дністрянської. Кінчаючи розвідку вона побажала: „Оцих декілька слів від щирої музикальної душі — нехай провадять нашого диригента далеко-далеко здобувати нашій пісні і нам кращу долю" (Відень, січень, 1920 року).

В дальшій поїздці Капеля заробила стільки надзвичайних признань, які тяжко вмістити у грубу книгу. Українська Республіканська Капеля на чолі з своїм диригентом-чародієм Олександром Кошицем виконала сподівання великого борця за Україну — Симона Петлюри та українського народу.

Короновані особи, представники науки Европи й американського континенту дали найвищі признання нації, вони признали Україну. Подамо тут хоч деякі відзиви Европи й Америки. Професор Сорборн в Парижі К. Сеньобос в листі до О. Кошиця писав: „...Не може бути кращої, досконалішої пропаганди для того, щоб дати світові пізнати українську націю. Вам заперечують існування Вашої нації, отже Ваші співаки доводять світові, що ця нація має незрівняно-могутню і музикальну душу". „Ля Газет" з 10. І., 1920 р., в Бельгії. „Який успіх для народної пісні! Яке щастя бути українцем!" Фляманська газета „Де Фольксгазет" з 19. І., 1920 р.: „Українці дали нам не тільки красу, але і лекцію національної самосвідомости". „Де Шельде" — „Повстань молода і гарна Україно... Хай живе і буде великою Україна!" В Голяндії: в „Ля Ґазет де Голянд" — „До України мені було зовсім байдуже; але тепер я буду битися скрізь за мистецтво цієї країни". В Анґлії: „Український Хор виконав свою місію... В Лондоні немає хору, який міг би рівнятися до нього... Який чудовий спів, і який чудовий диригент Олександер Кошиць!" (Скеч, Лондон).

В Канаді, Торонто: „Минулої ночі (15. листопаду, 1923 р.) в „Мессей Гал" співала Україна. Ця країна має 40 міліонів людности, головним містом її є Київ... Феноменальне хоральне мистецтво українців".

Мексико: „Співаю „алилуя!" Співаю славу, панове читачі, божественному мистецтву, мистецтву потужному, мистецтву вічності".

Бразилія: Ґастон Пенальва писав, що спів українців як спів соловейка в неволі. Українці були теж довгі часи приковані до стовпа. Чим провинили вони?!

„Співай же, чаруюча Україно, співай щебетушечко! Розсипай по світу пісні синів твоїх — прийде колись і для тебе весна якої ти чекаєш!" — писав Квелю Нетто, член Бразилійської Академії Безсмертних. „Газета де Нотікас" в Ріо де Жанейро писала, що український хор „успів пригадати, що на цім Божім світі існує нація, якій імя Україна!". Секретаріят Народної Освіти (14. лютня 1923 р.) Мексика по концертах Капелі заслав листа з таким кінцем: „Колиб у наступні дні маестро Кошиць задумав удосконалити нашї власні організації „Орфеонів" і, можливо, орґанізувати хор з наших власних сил, я, як секретар освіти, дам йому необмежену підтримку". І. Васконцельос.

Подібне запрошення з Мексика повторилось і двадцять років пізніше, в 1942 році. Але як першого разу, так і другого, український маестро відмовився працювати для чужого мистецтва, а тим відмовився і від спокійного та вигідного життя. Бо всю свою силу й талан віддавав Він для українського народу й для його мистецтва. Підчас такої роботи закінчив Він блискучу свою дорогу між українцями тут, у Виніпеґу. — („Новий Шлях").

Д-р П. Маценко.

КУПУЙТЕ БОНДИ ПЕРЕМОГИ

НОВІ АМЕРИКАНСЬКІ ГРОМАДЯНИ.—Це жінки американських вояків з дітьми. Вони австралійки. Привезено їх кораблями до Сан Франсиско, звідки відідуть до місцевостей, де живуть родичі їхніх мужів.

Чи повітря буде роїтися від літаків

На зібранню хемічних і механічних інжинірів у Ню Йорку директор розшуків підприємства Кортис-Райт Корпорейшен д-р С. С. Фурнас дав відповідь на 3 питання, які запрятують тепер пересічного громадянина, що начитався чорно про великі числа літаків. Це такі питання: Як великі будуть літаки? Як швидкі? Кільки їх буде?

На підставі відомостей про поступ техніки в будові літаків д-р Фурнас думає, що буде можна збудувати літак ваги цілого міліона фунтів. Та це лише в теорії, бо надії це був би такий кольос, що його боялись би пускати в повітря. Торговельний літак мусить бути придатним на 50—70% своєї містоти, отже повітряні велитні на це не дуже пригожі. Дуже важне є, як часто літак дасться вживати, бо чим частіше людина може подорожувати, тим радше вона шукає такого способу, щоб був готовий кожної хвилі. Отже д-р Фурнас думає, що менші літаки можуть частіше літати і тим бути скорше на услугах людини, ніж великі.

Малі літаки возилиб по 10—15 осіб на бічних лініях — на його думку. Для місцевого руху надавались би літаки, які містилиб 20—25 осіб. Вони моглиб мати свої стації на такій віддалі, як от з Ню Йорку до Шікаґо. Крім них булиб ще на головних лініях літаки, що вміщувалиб 80—125 осіб, а ще окремо по 100 осіб для їзди понад океан.

Звісно, що ми хочемо їхати швидко у повітрі, але як швидко? Дотеперішній досвід ще замалий, щоб це питання можна вирішити. Швидкість є коштовна. Тому треба приняти здогад, що пересічна швидкість буде 225—300 миль на годину.

Д-р Фурнас не боїться, що в повітрі буде забагато літаків. Останній нормальний рік у транспортації був 1940. Тоді перебули повітряні подорожі в Америці цілий біліон миль. В тому самому часі подорожні переїхали в возах Пулмана 7 раз тільки миль, а звичайними залізничими возами 13 раз. Тоді було в Америці лише 338 пасажирських повітряних ліній, а возів Пулмана 7,300. Після 1942. року армія зареквірувала більшу половину літаків і тоді було важко найти місце для повітряної подорожи. Не зважаючо на це, торговельні літаки переїхали в 1942. р. 1,389,000,000 подорожних миль, а в 1943. переїхали 1,632,000,000 миль. На такій підставі д-р Фурнас передбачує, що в 1950 році пасажирські літаки перебудуть 7 біліонів миль, значить тільки, що Пулмани в 1942. р.

Правда, між знавцями є ентузіясти, які твердять, що по війні їзда літаком буде дуже популярна. Д-р Фурнас допускає, що пошту будуть возити переважно літаками, але подорожні будуть вживати дотеперішніх засобів, отже за 5 літ не буде більше подорожних літаків ніж 750. Тому й повітря над нашими головами не буде роїтися від отих штучних птиць.

ЖАРТИ.

Не ошукує своїх хлібодавців.

Пані приходить до кухні і застає служницю з вояком. Служниця саме поставила вечерю для вояка.

— То так ти мені відплачуєшся? — закликала з обуренням пані.

— Алеж пані, я не беру за це ані цента! — оправдується служниця.

„Говорила"...

Служниця загубила в парку дитину своєї господині. Вона вертається без дитини домів.

— Петрусь мені загубився в парку! — хлипає вона.

— А не могла ти швидко з поліцаєм поговорити.

Дівчина ще дуже плаче:

— Він саме тоді щез, коли я з поліцаєм говорила.

ПЛАЧ ЛЕМКІВЩИНИ

(Дальше)

4.

Місяць за хмару скрився темненьку;
Зірки сховались в раю небеснім.
Вітронько бистрий крилонька зложив,
І соловейко трель не виводить...
Річки застигли в свойому бігу;
Сосни, ялиці казку відвічну
Свою увірвали... і заніміли...
Бо Земля Лемків стогне-ридає
Синів вірненьких у світі шукає...

5.

„Деж поділися, сини, ви,
Чом покинули мене?
Чом не орете ви ниви;
Кругом поле чом пусте?
Чом не чую бренькіт кіс
Й косарів веселий спів?
Чом не стелиться покіс,
В час гарячий літніх жнив?
Чом не чую спів дівчат,
Що гуляли по гаю?
Кругом серця, наче гад,
Оповився біль жалю!"

„Хтож ме скиби покладати,
Хтож їх буде засівати?
Хтож пригорнеться до мене,
Хтож мя буде цілувати?
Ой сини мої, кохані,
Ви не вернетесь до мене!
Буде мене враг проклятий
Своїм плугом вздовж орати,
Мої груди вглуб краяти!
А ви долю ту щербату,
Тихцем мете проклинати,
Бо в неволі, у кайданах,
Вам прийдеться загибати!"

6.

Ой гаю, мій гаю,
Зелений розмаю;
Крізь сльози співаю,
Бо серцем вмліваю
З жалю за тобою...

Хай пісоньки звуки
Тяжкої розлуки,
Як голос розпуки
Сердечної муки
Розсію по тобі...

По тобі розсію,
Слізми їх підлію,
А сонце пригріє
І вітер злеліє,
Щоб вічно гудів ти...

У тобіж я гаю,
Весільний розмаю,
Знайшла своє щастя,
Як вільная пташка
В обіймах кохання!

У тобі теж гаю,
Розлучний розмаю,
Згубила я щастя,
Як встрілена пташка
В любови коханню...

Бо тут я прощала
Його, цілувала,
Як ворогом лютим
В кайдани закутий
Ішов він на муки

Ой гаю, мій гаю,
Безталанний розмаю,
Тебе покидаю
У світ вандрувати
За серцю миленьким...

7.

Гей, ти поле,
Рідне поле!
Ні багате, ні убоге.
Так як много ти вже поту
Як багато сліз і крови
Гей літами,
Гей віками —
Ти до себе вже набрало!

Не роси це чисті перли
Украсили трав килими;
Не жемчужним ожереллям
Збагатились рясні ниви;
Це слізми так нарід рідний
Ізросив луги, долини;
І кервавий піт мужичий
Розгубив по землі рідній!

Гей, ти поле,
Рідне поле!
Ні багате, ні убоге.
Та за тебе, краю любий,
Я і серце вирву з груди,
Бо на світі
По всі віки
Ти найкраще, рідне поле!

Лемко з кирви і кости.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ І КАНАДІЙСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

РОБІТНИЦІ Й РОБІТНИКИ

Як шукаєте за працею, або хочете змінити цю, що тепер маєте, на кращу, то зголосіться до тих підприємств, котрі подають оголошення за робітницями й робітниками в „Свободі". Зголошуючись у них скажіть їм виразно, що ви читали їхні оголошення в нашій часописи.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Чи всі відчули горе наших рідних?

Певно не один з читачів „Свободи", яких є в нашій громаді поважне число, затримав собі на памятку цьогорічне число, в якому видніє виписаний великими буквами ось такий благородний поклик: „Витаймо цьогорічний Великдень Братолюбієм - писанкою українським жертвам війни".

А далі подано, що „Шукаємо 500 жертводавців по $100".

Здавалось би в першій хвилині по прочитанню цього поклику, що „Свобода" поставила замале число. Бо щож то тільки 500 жертводавців? І то на таку пекучу справу, як ратування життя наших рідних: братів, сестер, матерей, батьків.

Та видно, що „Свобода" добре нас знає, коли проголосила, що хоче знайти між нами хоч 500. Бо от минає пять місяців, а ми доходимо ледви до третини того, що постановили собі зібрати.

Чому це так?

Знайдемо відповідь, коли поглянемо на нашу власну громаду, на наших власних людей, на самих себе.

Чи не правда, що в нашому Дітройті є повно наших громадян, що для них сто долярів не є ніяким видатком? Таку суму викидають вони нераз на різні дрібниці, не прикладаючи ніякої уваги до видатку. Так чомуж з Дітройту маємо тільки двох людей, що жертвували по $100 у цій благородній кампанії?

Правда, може дехто скаже, що ми помогаємо тут Український Допомоговий Комітет, що вже зібрав на подібну ціль $10,000. Правда, зібрав. Так. Але хто ті жертви зложив? Я теж брав участь у збірці й пильно слідив за тим, хто й які дає жертви. І тому скажу, що на одній руці є більше пальців, ніж стодолярових жертводавців у тій збірці, а ті, що є, то в більшості з гемтремської громади. А і між тими жертводавцями нема імен наших більших бизнесменів, чи професіоналістів. Це жертви звичайних людей. А чи так повинно бути? Що сталося з тим добрим українським серцем? Чи його придусили так доляри, що воно вже не годне відчути плачу і горя нещасних людей, українських жертв війни, що не мають даху над головою, що їх гонять з одного кута до другого, переслідують і в руки віддають?

Не кладім, люди добрі, ні душі ні тіла за Україну, як це ми звикли співати, але положім тепер доляри і тим заманіфестуймо свої почування до дітей України. Не думаймо, що як ми кинули доляра, а то й пять чи десять, що ми вже „Патріоти", що ми вже тим сповнили свої людські обовязки супроти своїх рідних. Не такі тепер часи, і не таке мале горе, щоб було можна так поступати. Такого горя ще не було. Тому і треба нам нині складати більші жертви, ніж ми їх складали колинебудь передше. Дякуймо Богови, що живемо в тій щасливій країні, та що ми ситі й одіті. І віддячмося за те добро по християнськи, даючи більшу жертву на ратунок наших братів.

В. Дідик.

ПОШИРЯЙТЕ „СВОБОДУ".

Дня 30. вересня 1945 року помер у 66. році життя
МИХАЙЛО КОЦАЙ
Покійний походив зо села Свобода Золота, повіт Бережани, Західна Україна.
Полишив у смутку жену Олену, 4 синів і 4 дочки, внуки, 2 брати і 2 сестри.
Похорон відбудеться в четвер рано, 4. жовтня 1945, з похоронного заведення Петра Яреми, 129 Іст 7-ма вул. і української католицької церкви св. Юра.
В. И. П.

Щасливе і радісне життя

ПІД СОНЦЕМ СОВЄТ СЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ.

Тепер братчики мої, яке наймодніше слово?

Тепер наймодніше слово, звичайно, електрифікація.

Справа ця, не сперечаюся, величезної ваги. — Совєтську Росію світлом освітити. Та і в тому є, поки-що, свої неважні сторони. Я не кажу, товариші, що платити дорого. Платити не дорого. Не дорожче грошей. Я не про те говорю.

А ось про що.

Жив я товариші у величезному домі. Дім увесь йшов під нафтою. У кого каганець, у кого стара лямпа-блимавка, а в кого й нічого немає — попісьскою свічкою світиться. Біда просто. Не в одної старої баби при свічці одрижка релігійних забобонів прокидається.

А тут проводити світло почали.

Перший провів уповноважений. Ну провів і провів. Мужчина він тихий, манірів не показує. Та ходить він усетаки якось дивно і ввесь час задумчиво, сякається.

Та манірів ще не показує.

А тут дорога наша хазяєчка Єлисавета Ігнатівна Прохоренкова приходить раз і пропонує помешкання освітити.

— Всі, — каже — проводять.

Щож! Почали й ми проводити.

Провели, освітили — батеньки рідні! Довкруги гниль і гидота.

То, бувало, ранком на роботу підеш, вечором прийдеш, чаю попєш — і спати. І нічого такого при свічках та каганцях не видно було. А тепер засвітили, дивимось — тут патинок чийсь драний валяється, тут обої обірвані і клаптями стирчать, тут блощиця трухцем біжить — від світла спасається, тут напльовано, тут недокурок, тут блохи пустують, яка вижче скочить...

Батеньки рідні! Хоч на ґвалт кричи. Глядіти на таке видовище сумно.

Канапа, наприклад, така в нашій кімнаті стояла. Я думав: нічого собі канапа. Сидів часто на ній вечорами. А тепер — засвітив електрику — батеньки, все зі середини лізе. Не можу сісти на таку канапу — душа протестує.

„Ну, — думаю, — не багато я живу. Хоч із хати біжи. Гидко на все те дивитись. Робота з рук вивалюється".

Бачу, і хозяєчка Єлисавета Ігнатівна ходить сумна, шарудить у себе в кухні, причепурюється.

— Чого, — питаю — возитесь, хозяєчко?

А вона рукою махає.

— Я, каже — любий чоловіче, і не гадала, що так бідненько живу.

Глянув я на хозяйчене надбанячко — справді, думаю, не густо: гниль і мотлох та лахміття дране. І все те ясним світлом залите і в очі кидається.

Почав я приходити до дому щось як би нудний.

Прийду, світло засвічу, полюбуюсь лямпочкою і на тапчан ляжу.

Опісля роздумав, платню отримав, купив вапна, розробив і приступив до роботи. Обої відірвав, блощиць вибив, павутиння позмітав, канапу викинув, якось лекше стало.

Одначе хоч і вийшло гарно, та не дуже. Пусто і дурно я, братчики, грошики вгатив, хозяйка відрізала проводи.

— Страшенно, — каже — бідненько виходить при світлі Чого, — каже — такі злидні освічувати блощицям на сміх?

Я вже прохав і докази подавав — нічого не помагає. Забирайся, — каже — з помешкання, коли тобі не подобається. Небажаю, — каже — я зо світлом жити. Немає в мене грошей ремонти ремонтувати. Словом виявляє себе стопроцентним ворогом всякого пролетарського поступу.

А чи легко забиратись, товариші, коли я на ремонт майже всю платню втратив. До наступного місяця мушу чайком перебиватись. Так і покорився.

Ех, братчики, і світло гарне, та й зо світлом погано.

М. Зощенко.

Кумівство і протекція

А Ванюшка Леденець роботу одержав. Дійсна правда.

В тресті тепер працює.

І хто міг би подумати! У чоловіка ні протекції, ні особливих знайомств чи ячейок — нічого накого не було. І ось гляди! Працює.

А кажуть, що всюди кумівство, протекція та соціяльне походження, і чужому чоловікові вкоренитися куди-небудь важко. А таки брешуть!

У Ванюшки Леденця в цілому тресті ні оного знайомого не було. Був один безпартійний вантажник, та й той поденний. А чи багато може зробити поденний вантажник?

А прийшов Ванюшка Леденець якось-то раз до того вантажника. Поставив йому дві шклянки пива і каже:

— Ось, що, приятелю! Протекцій у мене, сам знаєш, немає, в ячейках я не обертаюся, партійного стажу не маю, доносів ні на кого не робив, поможи по спроможности.

Вантажник каже:

— Навряд чи зможу я помогти, милий чоловіче. Хіба трошки так, ляп-ляп, без протекцій. Сам розумієш.

Однак так складно все випало. Минулого року перевозив вантажник меблі трестівському бухгальтерові.

— Так і так, — каже — шановний товаришу бухгальтере. Меблі я вам у своїм часі перевозив. Нічого такого не зломив — за винятком одної ніжки в умивальниці. Пхніть кудинебудь Ванюшку Леденця. Протекції у нього, у поганця, немає. Нічого такого немає. В ячейках не перебуває. Ну, просто гине парняга без протекції, як квітка без води.

Бухгальтер говорить:

— Навряд чи можна без протекції, милий чоловіче. Просто, — каже, — не можу обіцяти.

Та таке тут Ванюшці щастя підійшло. Планета така йому, поганцеві, випала.

Другого дня, наприклад, приходить бухгальтер до комерційного директора, підкладає йому папірець до підпису і каже:

— Знаєте, товаришу директоре, нині без протекції просто домовина. Коли за тебе хтось не попросить, то хоч цапом скачи: роботи не одержиш.

— А що? — питає директор.

— Та так, — говорить бухгальтер, — є тут, плутається один парняга без протекції, та не може нікуди впхатися. А й так ледве чи можна його впхати.

— Та вже — каже директор — без знайомства як його, чортяку, впхнеш? Що зробиш без протекції?

А тут головний директор входить.

— Про що — каже — мова?

— Та ось, — кажуть — товаришу головний директоре, парняга тут один, Леденець прізвище, ніякої протекції у нього, у поганця, немає, не може нікуди впхатися, все плутається.

Головний директор говорить:

— Ну, нехай до нас прийде. Поглянемо. Не можнаж, громадяни, все по знайомству та по знайомству. Требаж зглянутися і на чоловіка, без протекції.

Так і зглянулися.

А говорять — всюди кумівство й протекції. А ось буває...

М. Зощенко.

ЖАРТИ

Натрапив на властиву причину.

Власник великої фарми в південнім стейті питається нігра-проповідника, на яку тему він говорить проповіди у своїй церкві.

— Часом говорю про любов, часом про небо, деколи про хрещення й інші подібні справи.

— А чому хоч раз не згадаєте про крадіж курей? — питається фармер.

— Скажу вам вітверто, пане. Раз я пробував, то такий холод запанував між моїми парафіянами, що мені здавалося, що вони проженуть мене з церкви.

Совєтська дійсність.

— Звичайно пишуть і говорять люди, що совєтські політики, це реалісти, а не мрійники. А скажіть мені товаришу, коли то в дійсности не можна арештувати на підставі закону в Совєтськім Союзі?

— Ну, звісно, того, що вже сидить у тюрмі запроторений туди Г. П. У.

Підслухане.

— Куди так спішишся?

— До дому.

— Так скоро?

— Раз у життю хотів би я перевести вечір із жінкою.

— Ов, а це що сталося, що ти такий доматор?

— Бачиш, мій дорогий, моя жінка перестудилася і ледви говорить!

Вчертий купець.

Господиня прийшла купувати бараболі до продавця ярини й питає: „Кільки варт ваші бараболі?"

— „Як хочете, щоб я вам сказав правду, то вони варта тільки, кільки й перше, лише тепер коштують 6 раз тільки, що перше."

Діти.

— Дорогенька Марусенько! — каже тітка до сестрінки — у твому віці я ще не була така влізлива.

— А коли ти стала нею, тіточко?

Добрий співробітник.

Директор великої фірми приймає свого нового співробітника і ставить йому різні питання. Далі каже так:

— Я мушу знати своїх співробітників, чи вони енергійні і чи мають амбіцію. Бо хто не хоче йти вперед той нічого не зробить. Скажіть мені щиро, чи ви амбітні?

— О, так, пане директоре! І впевняю вас, що не спічну, поки не займу вашого місця.

Недбалий кравець.

Жінка пришиває ґудзик своєму чоловікові і каже:

— Страх, які то несовісні нинішні кравці! Цей ґудзик я вже пришиваю тобі може пятий раз, від часу, як ти вдягнув оце убрання!

Лік, що не втримається дома.

Коло четвертої години рано серед сніговії спішить лікар у малому містечку до хворого. По дорозі натрапляє на якусь постать. Приглядається, а то його пацієнт, дядько Петро. Здивований питається: — Що то за біда випхала вас, дядьку, з хати в таке веремя?

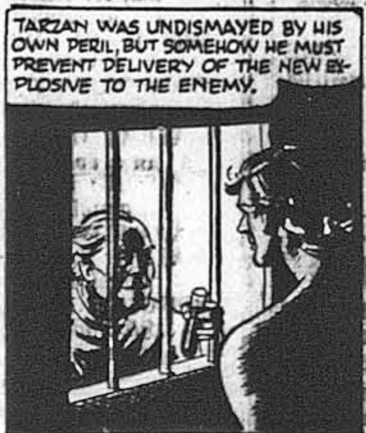
— Ніщо інше, як конечність іти по мою порцію горівки до коршми так, як ви приписали.

— Алеж ви могли собі були ще звечора приготовити цю порцію — повчає лікар.

— Колиж бо не втримається через ніч, пане докторе.

ТАРЗАН, ч. 1256. Прощання.

Тарзан не перенявся своєю небезпекою, але зажурився, як недопустити нового винаходу до ворога.

Коли його ворог вийшов, він виломив тайні двері. Одначе згідно з його сподіванням, двері були затарасовані.

Негайно потім д-р Брекевз вернувся із сторожею сильних посіпак які, мали забрати Тарзана.

Як вони переходили попри кімнату Десії, вона закликала „Прощай!" Потім її голос перемінився в жалібний плач.